

A hatodik részben a „hegyvidékek“ szerepelnek. Ez az a rész, ahol legtöbb czikk foglal helyet, ami természetes is, mert ezeken a részeken van hazánk legszebb, tájképekben leggazdagabb vidéke. Többek között a szép Vág völgyet *Jókai* elbeszélése alapján ismerteti.

Pósa Lajos versével kezdődik a kötet s épen azért méltóbb befejezést nem is lehetett volna találni hozzá, minthogy az utolsó, hetedik részben „költőink és a magyar föld“-del foglalkozzék. *Arany* Jánosnak örökszép kis értékezésével fejezi be ezt az első kötetet, amelyet szerzője a közel jövőben folytatni kíván.

Mindent összefoglalva, földrajz tanításunk szempontjából annyira fontos e könyv megjelenése, hogyha Lasz Samu dr. előszavában köszönetet mondott a fiatalág lelkes barátainak, akik hívó szavára szeretetreméltó készséggel és gyönyörűséggel vállalták a nehéz munkát, akkor a földrajz barátai részéről nemcsak a munkatársakat, de a fáradságot nem ismerő szerzőt is hála és köszönet illeti meg.

Dr. Banner János.

Dr. Ecsedi István: *Karacs Ferenc térképész ölete és művei. (1770—1838.)*

Megjelent a „Magyar Földrajzi Társaság“ támogatásával. Debrecen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata. 1912. 8.º 127 lap, szöveggéppel és 7 melléklettel.

Kunos Endre költő és író a Karacs ravatala felett tartott beszédében a többek között ezeket mondta: „Szeretném előtökbe rajzolni az életpályát, melyet az elszenderült számtalan küzdés közt megfuta, hogy megmutatnám, minő a valódi honpolgár.“ Amit ő rövid beszédében csak általánosan jellemezhetett, azt Ecsedi dr. részletesen, kimerítő életrajz alakjában most bocsájtja a nyilvánosság elé. Minden esetre érdekes, de talán nem egészen a véletlen dolga, hogy ez a könyv akkor jelent meg, amidőn a Földrajzi Társaság élénk figyelmet fordít a hazai kartografia alkotásaira.

Épen a kartografia történetére vonatkozólag tartalmaz ez e kis munka megbecsülhetetlen adatokat az által, hogy az első magyar térkép-metszőnek életét bő korrajzok kíséretében tárja az olvasó elé.

Mint előszavában mondja „a könyv tartalma szerint két főrésze osztható: az egyik rész életrajzi adatokat tartalmaz, míg a másikban a kisebb és nagyobb, jobb térképek egész sorozata fényes bizonyítékaul szolgál az általa megfutott, fél-százados munkás művészi pályának“

Az egész munka 8 fejezetre oszlik, de ezeknek nem mindegyike foglalkozik Karacs személyével, hanem előszavának ígérete szerint „egy kis korrajzot“ nyújt. Bár ezzel kitűzött célját eléri, mert a munka tényleg nem tartozik a száraz adatfejtetésekhez, mégis annyira el-el kalandozik a Karacs személyétől és a földrajzi dolgoktól, hogy szinte nehezen várja az ember azokat a lapokat, amelyeken visszajuthat a mindenesetre érdekes és vonzó, rokonszenvet feltétlenül megérdemlő pálya ismertetéséhez.

Örömmel láttuk mindjárt az első fejezetnek azokat a lapjait, amelyeken a debreceni iskola földrajz tanításának viszonyaival foglalkozik; felemlíti azokat a különböző tanterveket, amelyek a XVIII. század folyamán különösen a „geografia hivatott professorának“. Maróthinak fellépésétől használatban voltak. Szívesen olvastuk azokat a részeket, amelyek a földrajznak és történelemnek térképről való tanítását sürgető mozgalmakról szólottak. Általában véve azok a háttérül szolgáló korrajzok, amelyek igazán a tárgyhoz tartoznak igen érdekesen világítják meg a fel-feltűnedező földrajz akkori helyzetét. E háttérnek alkalmazása nélkül igazán nem

lehetne kidomborítani azt az érdemes pályafutást, amelyet épen a folytonosan felmerülő nehézségek tesznek sokkal értékesebbé.

Figyelmet érdemelnek azok a fejezetei, amelyekben Karacs viszontagságos életét ismerteti. Igazán magyar emberé ez az élet, aki minden tekintetben csak a hazának akar szolgálni. Bár figyelmeztetik, hogy Magyarországon nincs pénz arra, hogy a művészt jövedelemhez jutassák, ő nem hallgat az intő szóra, Pesten telepszik meg. mert „ha minden magyar művész külföldön virágoztatja tehetségét, akkor a magyar művészet sohasem virul fel, akkor a művész csak saját sorsán segít s nem mozdítja elő nemzete csinosodását“.

És mi volt a hála ezért az önzetlenségért? Az hogy halála után egész fáradságos életének munkáját eltulajdonították. „*A Hunfalvy neve alatt forgalomba hozott atlasz mindkét kiadásában (1865 és 1875) az első 21 térkép Karacs Ferenc 1838-ban megjelent atlasza.*“ Életének összes csalódásai közül talán ez lett volna neki a legkeservesebb, ha megérte volna, mert „bizton remélte, hogy saját méltó munkája neki elég oszlop lesz.“

Ki kell emelnünk azt a fejezetet (VII.) amelyben a térképrajzolás multjával foglalkozik és megállapítja, hogy a magyar térképirás atyja *Honterus* volt. Ezek az adatok sok meglepetést, eddig ismeretlen dolgokat nem igen tartalmaznak, de a fejezetnek az a része, amelyik Karacs művészetével, alkotásaival foglalkozik külön is figyelmet érdemel. A sok kartografia-történelmi adat közül szinte nehéz kibontani azokat, amelyek a Karacs munkái; de amikor kihámoztuk belőle s a sok munkának jegyzékében gyönyörködünk, igazán el kell ismernünk, hogy az első magyar térképmetsző megérdemli, hogy emléket önálló munka örökítse meg. Ha egész életéből csak egyetlen munkája „Európa Magyar Atlása“ maradt volna fent, akkor is megérdemelné ezt, de rengeteg számú apró térképe maradt hátra. Ha még hozzá vesszük, hogy a XIX. század első évtizedeiben fejlődő tudományos életünk minden ága hasznát vette az ő ügyes rézmetsző kezének ki lehet mondanunk, hogy Karacs Ferenc élete nem csak a földrajz kedvelői, de mindenki előtt csodálat tárgya lehet.

Az eredményes élet elbeszélésének méltó befejezése, az ő munkásságából kiinduló, első magyar glóbusok megemlézése.

Befejezésül csak hozzájárulhatunk Ecsedi dr.-nak ahhoz a véleményéhez, hogy „a művészek, akik hazai művelődésünknek kétségtelen tényezői, a hon tiszteletére és hálájára méltók.“

Dr. Banner János.

Rivista Geografica Italiana (Firenze XVIII. VI. 1911. év.) „*Sürgös földrajzi reformok az olasz egyetemeken.*“

Ily címen közlik az olasz tanárvizsgáló bizottság geográfus tagjai, élükön Dalla Vedovával, a római egyetem régi, neves tanárával, a közoktatásügyi kormányhoz intézett javaslatukat.

Kiindulnak a közismert tényből, hogy az olasz társadalom minden rétege járatlan a földrajzban. Ennek a bajnak főoka szerintük az, hogy a földrajz tanítása minden fokú iskolán minőségileg, mennyiségileg hiányos.

Még az elemi és technikai iskolákon hagyják, de a gimnáziumok (I—V.) és liceumok (VI—VIII.) növendékei, akik közül kerülnek ki az ország vezető elemei, komoly földrajzi ismeret nélkül foglalják el felelős állásaikat. Gyarmat, külügyi, kereskedelmi politikájuk sok hibája innen érthető meg. Hiszen a tanárok sem tudják a földrajzot, mert az egyetemen kellően nem tanulhatták meg. A régi vizsgálati szabályzat szerint ugyanis az irodalmi fakultás hallgatói egy évig tartoztak a földrajzot is látogatni, míg a természettudomány-matematikai fakultás hallgatói, akik